

S e š i t 9

D U C H - V Í R A - N Á S L E D O V Á N Í

Úvod

Předcházející sešity nám předvedly Ježíše Krista, jak ho lze poznat ve svědectvích písmo svatého: jeho osobnost, jeho životní cestu, jeho poselství a jeho zjevování se jako zmrtvýchvstalého. Nyní se věnujeme jeho osvobozujícímu, vykupitelskému působení, jež Kristus mezi lidmi vykonal. Toto zapůsobení Krista na lidi se v Novém zákoně často uvádí ve spojitosti s "pneuma", duchem. Působení ducha, který vychází z Ježíše Krista, přivádí zprvu lidi k tomu, že v něho věří. A víra je pak přiměje, aby ho následovali. proto zní nadpis tohoto sešitu: duch - víra - následování.

Není tomu tak, že by nebýla bývala doteď řeč o duchu a víře. Kdo byl Ježíš Kristus, jaké dílo vykonal, to poznali učedníci podle dojmu, který na ně učinil; tedy na tom, čím na ně a v nich zapůsobil. Tím vlastně byly vůbec teprve na něj upoutáni. My spatřujeme Ježíše Krista jenom vírou těch, kteří o něm podávají jí svědectví. Mluvit o Ježíši Kristu znamená tedy vždy mluvit též o víře v Ježíše Krista. proč tedy pojednává tento sešit ještě zvláště o duchovním působení Kristově ve víře a následování? protože my lidé nedovedeme skutečnost, zvláště skutečnost Boží, pojmut a vyjádřit slovy najednou; náš zrak putuje od jedné stránky k druhé, dovedeme říci jen jedno po druhém, ačkoli jedno bez druhého neexistuje.

Chceme se tázat, co z Krista vycházelo a uvádělo lidi do pohybu, co jim vnuklo víru, naději a lásku. A nezapomínáme přitom, že teprve na tom a s tím, co z něho vycházelo, byl poznán jako Kristus. Smyslem a účelem našeho tázání však nakonec není pochopit a naučit se, jak lidé tehdy zakoušeli a chápali osvobozující působení Ježíše Krista. Rozhodující pro nás je, co si máme dnes představit pod působením pneuma, osvobozujícího ducha Kristova; jak nás to přivádí k víře a následování, dnes, ve světě, v němž žijeme a s nímž se musíme vyrovnávat. Nejde-li nám o působení Kristovo dnes, nemluvíme o něm vlastně vůbec, nesetkáváme se s jeho živou skutečností, neboť Kristus je pán a Spasitel všech věků.

Obsah

1. PŮSOBENÍ DUCHA JEŽÍŠOVA

1.1 Zakoušení ducha v původní církvi

- 1.11 zakoušení ducha v mimořádných působeních
- 1.12 zakoušení ducha jako základní síly křesťanského života
- 1.13 zakoušení ducha jako jednotící síly
- 1.14 zakoušení ducha v účinném slově kázání
- 1.15 Ježíšovo působení v duchu
- 1.16 Duch Kristův - duch křesťanů

1.2 Představa ducha ve starém zákoně

- 1.21 Boží působení v závanu větru
- 1.22 Boží působení při vdechnutí života
- 1.23 Boží působení při proměně člověka
 - jako prorocká extaze
 - jako vnitřní obnovení na konci času
- 1.24 Konečná plnost ducha v Kristu

1.3 Ježíš Kristus a duch Boží

- 1.31 působení ducha v Ježíši
 - v jeho zmrtvýchvstání
 - v jeho pozemském životě
- 1.32 působení Ježíše a působení ducha - rozlišitelné a přece úzce spojené
- 1.33 v duchu skrze Krista k Otci
- 1.4 Úkoly

2. PŮSOBENÍ DUCHA JEŽÍŠOVA: VÍRA

2.1 Víra, odpověď člověka na působení Kristovo

- 2.11 Boží dar spásy v Kristu
 - pro toho, kdo věří
 - pro toho, kdo ve víře důvěřuje
 - pro toho, kdo v důvěře doufá
- 2.12 víra jako důvěra v Boží čin spásy
 - který se odehrál v Kristu
 - jehož skutečnost se přisuzuje Bohu
- 2.13 víra jako rozhodnutí člověka
- 2.2 Víra: dar a působení Boží

- 2.21 Zdůvodnění víry Kristem
- 2.22 Jistota víry skrze ducha svatého
- 2.23 Vyvolení k víře Bohem
- 2.3 VÍRA: DAR BOŽÍ A ČIN ČLOVĚKA ZÁROVEŇ
- 2.31 Otázka u starších církevních otců
- 2.32 Zostření problému v době Augustinově
- 2.33 pokus o syntézu ve středověku
- 2.34 Lutherova otázka po jistotě spásy
- 2.35 Nový pokus o řešení ze zkušenosti setkání s bližním
- 2.36 Rozvedení: "nadšené" nabídnutí se jako umožnění víry
- 2.37 Rozhodující ujasnění: duch Kristův jako umožnění víry
- 2.38 Shrnutí: víra jako skutek darovaný Kristem
- 2.4 Ú k o l y
- 3. ŽIVOT Z VÍRY PŮSOBENÉ DUCHEM:
NÁSLEDOVÁNÍ KRISTA
- 3.1 Následování Krista v Novém zákoně
- 3.11 Následování jako "jít za" a "jít spolu"
- 3.12 Následování jako "napodobení"
- 3.2 Následování Ježíše Krista v proměně dějin
- 3.21 Mravní vzor v pohanském okolním světě
- 3.22 Následování kříže v "křesťanském imperiu", v pokřesťaněném státě
- 3.23 Důvěra ve spásu v dobách zvrátů a úzkosti
- 3.24 Vědomí závislosti v soběstačném státě
- 3.3 Následování Krista dnes
- 3.31 Následování jako odpovědnost za budoucnost
- 3.32 Utváření budoucnosti z křesťanského podnětu
- 3.33 Příspěvky k utváření budoucnosti z křesťanské odpovědnosti
 - předávání vlastních myšlenek
 - fantazie vedoucí nad to, co již bylo dosaženo
 - iniciativa ke spolupráci
 - angažovaná kritika
- 3.34 Utváření budoucnosti z možností Boha:
 - v účasti na dovršení Krista
 - v účasti na bezmocnosti Kristova kříže
- 3.4 Ú k o l y

1. P Ů S O B E N Í D U C H A J E Ž Í Š O V A

Kdybychom se zeptali věřícího, co si představuje pod pojmem "duch", totiž "duch svatý", odpověděl by asi obvykle takto: duch svatý je třetí božská osoba. Bůh je Otec, Syn a Duch svatý, jeden Bůh ve třech osobách. Tato odpověď katolické víry však nestojí na začátku dějin víry. Byla vyslovena takto církví až ve 4. století po Kristu.

O tom bude řeč ještě v sešitě 10.

U prvních křesťanů znamená "duch" (pneuma) zprvu zkušenost, kterou získali ve styku s Ježíšem, případně s vírou v Ježíše. Teprve přemýšlením o této zkušenosti přišli pozdější křesťané poněkud k náhledu, že duch svatý musí mít vlastní realitu v Bohu samém, jež není v každém ohledu táž s Otcem a Synem.

Jakého druhu asi byla zkušenost, jež prvními křesťany byla nazývána "puchem"? Byla to zkušenost něčeho nového, co na ně přešlo z Krista, vnitřně je uchvátilo a učinilo jinými lidmi. (1.1)

Proč vyjadřovali tuto zkušenost právě slovem "duch"? Pro odpověď se musíme podívat zpět do Starého zákona. (1.2) Neboť v Izraeli se přece vytvořily náboženské představy, jimiž se první křesťané pokoušeli chápat osobnost Kristovu. Ve Starém zákoně se také již setkáváme s představou ducha pro působení Boha ve světě, zvláště v lidech.

Je nutno konečně a především se tázat: v jakém vztahu je Kristus sám k Duchu, jestliže sám zakoušel působení ducha? Touto otázkou se dostáváme k novozákonnímu svědectví, že Ježíš Kristus má plnost ducha a že jeho vykupitelské působení spočívá právě ve sdělování ducha, který činí všechno novým. (1.3)

1.1 Z a k o u š e n í d u c h a v p r v o t n í c í r k v i

1.11 Zakoušení ducha v mimořádných působeních

působení ducha v prvotní církvi je nám líčeno především v podobě neobvyklých stavů, v nichž se křesťané ocitali.

Jen jeden příklad: "Když to uslyšeli, dali se pokřtít ve jméno pána Ježíše. A když pavel vložil na ně ruce, sestou-

pil na ně duch svatý; i mluvili jazyky a prorokovali," (Sk 19,5n) Co se myslí mluvením jazyky a prorokováním, lze dnes sotva už říci.

Křesťanů se muselo zmocnit překypující nadšení, které se projevovalo různým způsobem: jedni byli u vytržení, jiní měli vize, opět jiní našli odvahu otevřeně zvěstovat poselství o Ježíši Kristu. Některým se dostalo daru uzdravovat nemocné nebo i jinak konat mimořádné věci. Pavel vypočítává ve 12. kapitole 1. listu Korintským různá charismata (dary ducha), která byla dána jednotlivým křesťanům.

1.12 zakoušení ducha jako základní síly křesťanského života

Ale právě pavel vidí působení Kristova ducha mnohem šířeji. Podle něho je duch mohutným vyzařováním pána Ježíše Krista, které celý život křesťanů nese a přetváří. Duch je přímo leskem, který vychází ze zmrtvýchvstalého, oslaveného Krista, dotýká se lidí, vstupuje do nich a spojuje se s Kristem. I pavel sice zná, jak jsme právě viděli, mimořádné dary ducha, ale nejsou pro něho tak důležité jako působení ducha v každodenním životě křesťanů, v lásce a trpělivosti (1 Kor 13), v míru, dobrotě a zdrženlivosti.

Plodem ducha je však láska, radost, mír, trpělivost, laskavost, dobrotá, věrnost, mírnost, zdrženlivost." (Gal 5,22n) Celý křesťan je, nebo má být, člověkem řízeným duchem Kristovým, člověkem "pneumatickým": "Neboť ti, kteří jsou vedeni duchem Božím, jsou synové Boží." (srv. Řím 8,1-17)

1.13 zakoušení ducha jako jednotící síly

Duch však nespojuje jen jednotlivého křesťana s Kristem tím, že mu udělí nějaký vlastní dar a úkol. On sjednocuje zároveň křesťany v jedno tělo Kristovo, v němž jsou všichni spolu spojení vírou a láskou a společně spojení s Kristem. právě charismata, která duch uděluje jednotlivcům, ukazují jasně tohoto ducha, který vytváří společenství, neboť jsou to dary pro službu v obci, jak praví pavel, "ke vzdělání obce" (srv. 1 Kor 14,12).

Jako totiž máme v jednom těle mnoho údů, ale všechny údy nemají stejnou službu, tak i my, ač je nás mnoho, jsme jedno tělo v Kristu, každý jsme údem jeden druhému. podle milosti nám udělené máme však dary rozdílné; (kdo má dar) prorokování, (užívej ho) úměrně k víře; (kdo zastává) úřad, (věnuj se) tomu úřadu; kdo má dar vyučování, vyučuj; kdo

kdo má dar povzbuzování, povzbuzuj; kdo uděluje almužnu, uděluj ipřímně; kdo je představeným, budiž jím pečlivě; kdo činí milosrdenství, čiň je radostně. (Řím 12,4-8)

Duch tedy nedělí lidi na jednotlivce, nýbrž shromažďuje je. působí ve společenství a vykonává na ně svůj vliv.

1.14 Zakoušení ducha v účinném slově kázání

Zvlášť silné působení ducha poznává Pavel pochopitelně ve své vlastní misionářské činnosti. Je si vědom toho, že je povolán jako kazatel pohanů. zvěstuje-li pohanům poselství o Ježíši Kristu, nespolehá na vlastní výmluvnost, nýbrž na sílu ducha Kristova, která ukazuje svou moc v jeho slovech. "O tom také mluvíme, nikoliv (však) slovy, naučenými lidskou moudrostí, ale naučenými od ducha..." (1 Kor 2,13) "Vždyť se naše evangelium nedostalo k vám toliko v slově, nýbrž i v moci a v Duchu svatém a v plné přesvědčivosti..." (1 Sol 1,5) duch Kristův působí, že slovo kázání není slovem člověka, ale působící slovo Boží. (1 Sol 2,13) Duch působí, že slovo vzbuzuje víru a podněcuje k životu podle vzoru Kristova. Tím Pavel jasně říká, že i sama víra je způsobena duchem (i když Pavel jinak obvykle říká, že duch je přijímán skrze víru).

1.15 Ježíšovo působení v duchu

I Jan popisuje ducha jako sílu, která vychází z Ježíše Krista a s ním spojuje. Nazývá ho "druhým pomocníkem" (paraklet, též "ztěšitel"), kterého sem Ježíš posílá od Otce, když se sám navrací k Otci (srv Jan 16,7). Tato opora u nich vždy zůstane, poté co Ježíš od nich odejde (Jan 14,6). Nemluví sám ze sebe, ale z Krista.

"Ještě mnoho mám mluvit k vám, ale nemůžete to nyní snést. Až však přijde onen Duch pravdy, povede vás k celé pravdě, neboť nebude mluvit sám ze sebe, nýbrž bude mluvit, co uslyší, a budoucí věci vám zvěstuje. On mě oslaví, neboť z mého vezme a zvěstuje vám to." (Jan 16,12-14)

duch tedy nepůsobí něco nového nad to, co Kristus přinesl, nýbrž pokračuje v díle Kristově a přivádí je k dokonalosti.

To vypadá tak, jakoby zde duch byl jiná osoba, jež nastupuje na místo Ježíšovo. Že to tak není míněno, lze poznat z jiných textů sv. Jana. Neboť duch bude dle Jana 7,39 tryskat z probodeného těla na kříži jako proudící voda

(srv. Jan 19,34, kde z rány v boku prýštící voda má být chápana jako symbol ducha). přitom je třeba uvážit, že Jan vidí kříž a vyvýšení, tj. oslavení jako jedno. Duch proudí z ukřižovaného, protože ukřižovaný je Otcem oslaven. Můžeme tedy říci: duch znamená u Jana nový způsob působení Ježíše po jeho smrti, na rozdíl od působení mezi uředníky během jeho pozemského života.

1.16 duch Kristův - duch křesťanů

V různých výpovědích novozákonních spisů o působení ducha lze poznat jednotnou základní zkušenost: "duchem" označuje prvotní obec vliv, který se přelévá z Krista na lidi, vnitřně je uchvacuje a uvádí do pohybu, směřujícímu k novému způsobu života.

1.2 představa ducha ve starém zákoně

Nyní by bylo třeba se tázat: Co přivedlo prvotní církve k tomu, že pojala zkušenost obrovského vlivu, který vykonával oslavený Kristus na lidi, do pojmu "duch". Odpověď na tuto otázku nám dává starý zákon.

1.21 Boží působení v závanu větru

Hebrejské slovo "duch" (ruach) jakož i řecký výraz "pneuma" znamenají původně vítr, van větru. primitivní lidé starého orientu zakoušeli při zvednuvším se větru zvláště zřetelně milostivé jednání Boží; vítr jim přinášel tolik potřebný déšť. Izrael sice nepoznal vyvolení a vedení Jahve, svého Boha, nejprve podle působení přírodních sil, nýbrž podle událostí, které přicházely od Boha, především podle zázračného vysvobození z poroby v Egyptě. přesto se zkušenost o zásahu Jahve do osudů Izraele mohla spojit se starší představou o božském působení větru.

To ukazuje např. zpráva Ex 15,8-10, kde se mluví o průchodu Izraelitů mořem Rákosovým. Tam přivedí Jahvův vítr spásný obrat pro Izrael; "duchem tvého chřipí se nakupily vody, jako hráz zůstaly stát příboje, propasti se v nitru moře sesedly. Nepřítel řekl: "pustím se za nimi, doženu je, rozdělím kořist, ukojím jimi svou duši, vytasím meč, má ruka si je podrobí." zadul jsi svým dechem, moře je zavalilo,

potopili se jako olovo v nesmírných vodách."

1.22 Boží působení při vdechnutí života

Ze zkušenosti, že vítr značí pomocnou blízkost Boha, není daleko k představě o životním dechu, o dechu Jahve. Tak jako Jahve přivane spásný vítr k lidem, tak i všem živým bytostem vdechuje dech, bez něhož nemohou žít. (Srv. Gen 2,7)

Skryješ tvář a propadají děsu, odejmeš jim dech a hynou, v prach se navracejí. Sesíláš svůj dech a stvoření jsou znovu, a tak obnovuješ tvářnost země." (Ž 104,29-30)

Tak se stává dech Jahvův tvořivou silou, z níž pochází vše stvořené. (Srv. Gen 1,2; Duch Boží se vznášel nad vodami.) představa dechu vyjadřuje názorně závislost všeho stvořeného na tvůrčí moci Boží.

1.23 Boží působení při proměně člověka

protože vyvolený národ zakouší milostivé jednání svého Boha především v jednotlivých historických událostech, nabývají zde představy o náhle přivánuvším větru, který přináší spásný obrat, a o životním dechu, který oživuje člověka, zvláštního spojení.

- jako prorocká extáze

Duch Boží sestoupí náhle na jednotlivé muže a dává jim sílu zachránit národ v jeho nouzové situaci nebo mu hlásat Boží vůli. Nejstarší proroci prožívali toto uchvácení jako velké vzrušení, jako extázi a vizi.

Tak oznamuje samuel Saulovi při pomazání na krále: "potom přijdeš do Boží Giby, kde bydlí kníže pelišťanů. Jakmile tam vkročíš do města, střetneš se se zástupem proroků sestupujících z výšiny. před nimi budou zníti harfy, kotly, flétny a citery a oni budou v prorockém nadšení. Jahvův duch přeskočí na tebe, i ty budeš s nimi v prorockém nadšení a proměněn v jiného člověka." (1 Sam 10,5-6)

- jako vnitřní obnovení na konci času

V pozdější době ustoupí vnější příznaky do pozadí. působení ducha bude stále více prožívané vnitřně.

Pro poslední dny slibují proroci sestoupení Božího ducha na všechnen lid. pak dá Bůh člověku nové srdce a nového ducha.

"Nebot vyleji vodu na prahnoucí zemi, potoky na zemi vysušenou. Na síně tvé vyleji ducha svého, na tvoje potomstvo své požehnání..." (Iz 44,3)

"A dám vám nové srdce. A dám nového ducha do vašeho nitra, odklidím kamenné srdce z vašeho těla a dám vám srdce z masa. Dám svého ducha do vašeho nitra a udělám, abyste kráčili podle mých příkazů a dbali na má práva a podle těch, kterých jednali." (Ez 36,26-27)

Zatím co do té doby duch jen tu a tam sestoupí na proroky a krále, setrvá na Mesiáši-králi na konci času (srv. Iz 42,1-3) Izrael tedy očekává nové působení ducha, kterým bude vše proměněno a dovršeno.

1.24 Konečná plnost ducha v Kristu

I v Novém zákoně doznívá představa ducha jako dechu a vanu.

Zvláště to lze sledovat u Jana; "vítr vane, kam chce; a slyšíš jeho zvuk, ale nevíš, odkud přichází a kam jde. Tak je to u každého, kdo se narodil z ducha." (Jan 3,8) "po těch slovech dechl na ně a řekl jim; "přijměte ducha svatého;" (Jan 20,22) I líčení svatodušních událostí to připomíná; "tu povstal náhle z nebe hukot, jako když táhne silný vítr... všichni byli naplněni duchem svatým..." (Sk 2,2-4)

Rozhodující přitom je, že duch vychází z Krista, poněvadž ten ho má v plnosti (srv. Mk 1,10). Je to očekávaný duch dovršení, který přemění srdce lidí a celé stvoření. V tom, co prvotní církev přijímá od Krista, vidí působení ducha Božího, a to tím způsobem, jak je to slíbeno ve starém zákoně pro plnost času.

1.3 J e ž í š K r i s t u s a D u c h B o ž í

1.31 působení ducha v Ježíši

- v jeho zmrtvýchvstání

Že s Ježíšem Kristem přišel na svět s konečnou platností přeměňující a dovršující duch Boží, poznali křesťané původně podle toho, že Ježíš přešel ze smrti do života. Duchem Božím byl proměněn a vyzdvižen do nového, do-vršeného způsobu bytí (srv Řím 8,11). V něm je naplnění, dovršení působení ducha Božího. Tak se stává duch Boží duchem Kristovým a Pavel může říci o tom, který vstal z mrtvých; "pán je duch" (2 Kor 3,17). A jeho oživené tělo nazývá duchovním, "pneumatickým" tělem. (1 Kor 15,44; srv.seš.7/2.23) Z něho proudí pneumatické působení na jeho přívržence. Ne-

bož zmrtnýchvstáním se stal Kristus "duchem, který daruje život" (1 Kor 15,45).

- v jeho pozemském životě

při zpětném pohledu a s rostoucí zřetelností poznává prvotní obec tohoto dovršujícího ducha i v pozemském životě Ježíšově (např. Mt 12,28: "vymítám-li však já zlé duchy duchem Božím, přišlo k vám království Boží.") při jeho křtu v Jordáně (Mk 1,10: "poté, jak vystupoval z vody, uzřel nebesa otevřená a ducha jako holubici sestupovat na sebe.") i podle mnoha jiných znamení. Učedníci chápou, že to byl z něho působící duch Boží, který je uchvátil a k němu přitahoval, když uslyšeli jeho slova a viděli jeho skutky.

1.32 působení ducha a působení Ježíše - rozlišitelné a přece úzce spojené

Nyní by mohla v našem chápání nastat potíže: jestliže vše spasitelné a dovršující, co učedníci zakoušejí na Ježíši a na tom, co z něho vychází, se nakonec vztahuje na působení ducha Božího, kterým je Ježíš Kristus naplněn, pak vlastně není Ježíš ten Kristus a pán, ale právě onen duch, jenž lidi uchvacuje a proměňuje tak, jak uchvátil a proměnil Ježíše.

Není ovšem totéž, slyšíme-li Ježíšova slova jen z vnějšku a vidíme-li jeho příkladný život, nebo jsme-li tím vnitřně pohnuti a podníceni k novému způsobu života. Osoba Ježíšova vystupuje, oslovuje, učí, požahuje. V tom je zjevné slovo Boží, konečná vůle Boží. Avšak je-li člověk vnitřně uchvácen a proměněn v jiného, nového člověka, projevuje se v tom ještě jiná dimenze působení Božího. Učení Kristovo přichází jakoby zvenčí, uchvácení se odehrává v člověku; přichází sice zvenčí, od Krista, ale odehrává se uvnitř. Tato zkušenost Božího působení si proto zaslouhuje zvláštní jméno. I když jsou výrazy "Kristus" a "pneuma" v písmu často zaměnitelné (zejména u Pavla), protože ten, který vstal z mrtvých je právě ten, který působí duchem, tak může být přece Bůh ve svém vztahu k světu, ve svém spásném působení, nazýván v duchu písmá Otcem, Synem a Duchem. Odtud může pak pozdější věřící myšlení dojít k poznání skryté Trojice v jednom Bohu. poměr mezi Kristem a Duchem je na jedné straně

tak úzký, že pavel může říci: "pán je duch", na druhé straně je duch přece přijímán jako jiný, jenž vychází z Krista, jež on sděluje. To však nemá být chápáno tak, jako by nám duch byl bližší než sám Kristus. Pavel může v stejném smyslu mluvit o tom, že Kristus je v nás a my v něm, jakož i o tom, že duch je v nás a my v něm. Tím, že nám Kristus sděluje svého proměňujícího ducha, sděluje nám tím sám sebe. Skrze ducha se nám zpřítomňuje, přichází k nám a zůstává v nás. Tak si můžeme vše, co říkáme o působení ducha, vykládat jako působení Krista. Avšak naopak nemůžeme podle svědectví písmo říci vše o duchu, co říkáme o Ježíši Kristu. Není to duch, kdo pro nás zemřel. Duch není vzorem našeho našeho smýšlení a jednání. Není s konečnou platností určujícím slovem Božím pro svět, je spíš působností, tvořivě proměňující silou tohoto slova. Není jako Kristus cestou k naplnění podle vůle Boží (srv. Jan 14,6), není jako Kristus původcem naší víry (srv. Hebr 12,2), ale je silou, která nás vede cestou za Ježíšem.

1.33 V duchu skrze Krista k Otci

Odtud se vysvětluje také následující podivný fakt. Povšimněme si, jak se v písmu mluví o duchu. Není nikdy osloven osobně. Modlitba o něj směřuje k Otci nebo ke Kristu, ale nikdy k němu. V něm se modlíme s voláme, z jeho síly a z jeho podnětu jednáme. Zdá se, že nemá osobní tvář, na niž lze hledět a již lze oslovit. Jeho působení zůstává podivně neosobní. Nebo je označováno jako působení Otce příp. Syna.

V Novém zákoně vyjadřuje "duch" právě zkušenost, že lze hovořit ke Kristu a jeho Otci teprve tehdy, jsme-li předtím uchvázeni působením Božím, jeho Duchem, jestliže on zaměřil naše rty a oči na Boha. "Nikdo nemůže říci: Ježíš je pán! leda v duchu svatém." (1 Kor 12,3)

Duch Kristův byl v staré církvi a je i dnes přijímán v té skutečnosti, že Kristus nezůstává mimo nás, třeba jako zajímavý historický jev, ale že jeho postava a jeho poselství nás přímo uchvacují, poutají a pudí k tomu, abychom se jím zabývali; to pak ve své hloubce znamená, jemu a v něho věřit.

1.4 Ú k o l y

1. V 1 Kor 12 je podrobně řeč o různých darech ducha. Které dary jsou zde jmenovány? Kterým obrazem se ozřejmuje jednota v mnohosti duchovních darů? Jak se vyjadřuje nenahraditelnost jednotlivých darů?

2. U proroka Joela (kap 3) ohlašuje Bůh, že vyleje svého ducha na lidstvo. pro kterou fázi dějin spasení slibuje toto vylití ducha? proč cituje Petr ve skutecích apoštolů (2,17-21) toto místo?

3. V Jer 31,31-34 se mluví o "novém svazku", který uzavře pán s Izraelem. Co je podstatou tohoto nového svazku? Jak dalece je přítom - alespoň nepřímo - řeč o působení ducha Božího?

4. Stav, ve kterém byla prvotní církev vzhledem ke Kristu, by se mohl označit v nejširším smyslu jako "nadšení". pokuste se popsat, v čem spočívá rozdíl mezi nadšením, v němž se "prosazuje věc Kristova", a nadšením, jak se s ním obvykle setkáváme v životě (např. v nadšené hře, nadšené řeči a pod.).

2. P Ů S O B E N Í D U C H A J E Ž Í Š O V A : V Í R A

Představme si, že by Ježíšovo poselství bylo v poapoštolské době poznenáhlu upadlo v zapomenutí. Teprve dnes by byly nalezeny spisy Nového zákona jako třeba spisy komránské obce u Mrtvého moře. Ta věc by se nám možná zdála velice zajímavá. Ale zůstala by svědectvím minulosti, minulé osobnosti, minulé učení, minulé víry. Ježíš Kristus by nebyl současnou přítomností, kterou je přinejmenším pro věřící. Z tohoto hlediska lze říci: Ježíš Kristus zůstává živý v dějinách, působí v lidstvu dále - skrze víru.

Udržuje tedy Ježíše živým a činí jej působivým v dějinách víra? Ne: podle písma je to Ježíš, kdo určuje víru živou svým duchem (2.2). Nelze ovšem popřít, že víra je i naším činem a rozhodnutím (2.1). Je zároveň darem Božím skrze Krista a činem člověka. právě dnes se zdá zvlášť obtížné, ale i zvlášť důležité postřehnout tuto souběžnost daru a činu víry (2.3). Ale jen v této souběžnosti lze ozřejmit, co vůbec zkušenost s duchem a spasení Kristem znamenají v naší skutečnosti.

2.1 V í r a ; o d p o v ě ě ě l o v ě k a n a p ů s o b e n í K r i s t o v e

Celý Nový zákon nám j ednoznačně dosvědčuje; to nové, co Kristus přinesl světu, má bezprostřední účinek na ty, kdo věří. Ovšem, protože věřící ve světě žijí spolu s nevěřícími a mají s nimi jedny dějiny, má Kristův spasitelný čin prostřednictvím věřících význam i pro ostatní, pro celý svět. Ale duch Kristův nepůsobí automaticky, neriguje lidi jako loutky. Kristus přichází k člověku spíše ve slově kázání, které člověka osloví, a očekává jeho vlastní odpověď. Víra vzniká z naslouchání, z naslouchání slova Kristova, které je zvěstováno kázáním (srv. Řím 10,14-17).

2.11 Boží dar spásy v Kristu

O souvislosti Božího daru spásy a víry lidí hovořil Pavel v jednom rozhodujícím textu listu k Římanům; "Nyní se však zjevilo ospravedlnění od Boha bez zákona. Zákon a proroci svědčí o něm. (Míním) ospravedlnění od Boha vírou v Ježíše Krista, platné pro všechny, kdo (v něho) věří; tu není totiž rozdíl." (Řím 3,21-22) Boží spravedlnost spočívá tedy v tom, že Bůh své sliby splnil - přes nevěru Izraele, navzdory hříchu. V Ježíši Kristu daroval Bůh překonání hříchu, který žene lidstvo do zkázy a sebezničení; daroval překonání smrti, která představuje nesmyslný konec člověka; daroval dovršení.

- pro toho, kdo věří

Avšak Boží spása, od Boha přicházející spravedlnost, je darována jen těm, kdo ji přijmou ve víře v Krista. Je to spravedlnost pro ty, kdo věří. Neboť dovršení za hranicí smrti nelze pozorovat jako navenek viditelnou skutečnost a brát ji bez účasti na vědomí. Skutečnost, o kterou jde v Božím spasení, je v podstatě neviditelnou skutečností; je skutečností, kterou lze přijmout jen tehdy, jestliže k ní přistupujeme s oddaností; vyžaduje víru. Neboť "víra je základ věcí, v které doufáme, přesvědčení o věcech, které (ještě) nevidíme." (Žid 11,1)

- pro toho, kdo ve víře důvěřuje

"pevná důvěra v to, co doufáme" se obrací k slibům Božím, které podle svědectví kazatelů prvotní církve našli v Kristu své naplnění (své ano, srv. 2 Kor 1,19). Víra je tedy

důvěra v Boha, který plní své sliby; důvěra v Krista, v němž je už Boží spasná vůle se světem uskutečněna; důvěra v svědectví zvěstovatelů slova, konečně tedy ve svědectví těch, kdo ho po jeho smrti uviděli a zažili jako živého; ale je to i důvěra v živou víru samých zvěstovatelů, v nichž se Kristus živě osvědčuje. prožitá víra v obcích stvrzuje a upěvňuje důvěru, kterou posluchač chová k slovu zvěstovatelů. Neboť i tato prožitá víra dokazuje Krista jako živoucího a působícího ve svých věrných. (srv 1 Sol 1,5-9)

- pro toho, kdo v důvěře doufá

Taková věřící důvěra zahrnuje v sobě naději. Kdo věří, chová důvěru, že Bůh skrze Ježíše Krista i na něm uskuteční své přísliby, na něm a na jeho bližních. Tak víra osvobozuje v nouzi lidského bytí, v nemoci, v neštěstí, ve smrti.

Tato doufající důvěra je příznačná pro víru zvláště v evangeliích. po zázracích Kristových se nezdá říkat, že je to víra, která způsobila zázrak. Právě se, že ve svém rodišti Nazaretu nemohl konat zázraky pro nevíru lidí (Mk 6,5n). Zázraky znamenající nastávající Boží království se dějí nejprve na těch, kdo důvěřivě přistoupili na jeho poselství o bližícím se království Božím.

Otec chlapce postiženého padoucní, který ho prosí; "Zmůžeš-li něco, pomoz nám, slituj se nad námi!" Ježíš odpovídá; "povedeš-li věřit, všechno je možné věřícímu." Otec na to odpovídá; "věřím, pomoz mé malé víře!"

Do této souvislosti patří i událost, jak jde Petr po vodě k páňvi, ale klesne do vody v okamžiku, kdy se ho zmocní strach (Mt 14,22-33).

2.12 víra jako důvěra v Boží čin spásy

- který se odehrál v Kristu

I v Izraeli se mohlo s důvěrou spoléhat na to, že Bůh má moc splnit své sliby.

S působením Ježíšovým a zejména s jeho zmartvýchvstáním nabývá však tato věřící důvěra nového rázu; v Ježíši Bůh uskutečnil již svou vládu, své království. věřící po událostech velikonoce nedůvěřuje jen někomu, nýbrž věří v to, že Ježíš je od Boha poslán, že zemřel za všechny, že pro všechny vstal z mrtvých, aby vše dovršil ve své vlastní vznešenosti. Toto nové může pak být vybudováno jako učení, jehož se víra musí přidržet (srv 1 Tim 4,6).

Není však rozdíl "někomu důvěřovat" a "něco věřit"? zdá se, že jsou to dvě různé věci (srv k celé otázce seš.5/4.15).

vskutku je dost teologických pokusů, jež chtějí zrušit tento rozdíl tím, že víru vztahují na důvěru. Říká se: zásady víry jsou míněny jen tak, že symbolicky znázorňují, oč při víře vlastně a jediné jde, totiž o důvěru a naději v Boha, jak nám ji předvedl Ježíš svým životem až k důvěřivému odevzdání svého života smrti (řeká se tomu čistě existenciální teologie). Správné na tom je jistě toto: to, co víra považuje za pravdivé, nestojí nějak vedle důvěry. Odkudpak Odkudpak by měla víra bez důvěry vědět, co věří?

- jehož skutečnost se přisuzuje Bohu

"Někomu důvěřovat" a "něco věřit" není sice totéž, ale náleží to úzce k sobě. Neboť věřící přijímá obsah své víry tím, že důvěruje těm, kdo ji hlásají, tím, že to, co věří očekává od pána Ježíše Krista, kterého hlásají, a tím to očekává od Boha, Otce Ježíše Krista. považovat učení za pravdivé se zakládá na důvěře v Boha, jak se zjevil v Ježíši. To, co důvěřující očekává od Boha, je současně skutečnost spásy, o niž se opírá jeho naděje.

věřit, že Ježíš pro nás zemřel a vstal z mrtvých znamená víc než sdílet Ježíšovu důvěru, že Bůh Otec má moc, dát smysl i nesmyslnému konci smrti. (Tak by to viděla čistě existenciální teologie.) znamená to spíš upnout se na Boha s důvěrou, že dal Ježíšově smrti ve faktu zmrtvýchvstání nepřemíjející smysl - pro Ježíše samého a s-krze něho pro nás všechny. "Nevstal-li Kristus z mrtvých, bez užitku je vaše víra." (1 Kor 15,17)

2.13 Víra jako rozhodnutí člověka

Jak se to stane, že někdo s důvěrou přistoupí ke kázání o Kristu a očekává od něho s důvěrou, že se stane, co o něm kázání říká?

Důvěru si nelze vynutit. Není tu také sama od sebe. Důvěru je možno jen udělit, dát. slovo zvěstování nabízí, přibližuje, vyzývá. Staví před rozhodnutí. vyžaduje odpověď. A tato odpověď vyžaduje odvahu, nasazení srdce. výtky, kterou Ježíš činí u synoptiků učedníkům i lidu nejčastěji zní: "proč jste tak malověrní?" (srv. Mt 8,26) Je tedy hřích neotevřít se důvěře, kterou Ježíš, resp. slovo zvěstování vyžaduje. Je to neposlušné odmítnutí spásy nabízené nám Bohem.

první křesťané narazili na problém nevěry zejména v tom faktu, že většina Židů Ježíšovi neuvěřila - a to ani po velikonocích. velmi ostře říká pavel v 1. Sol 2,14n: "Neboť vy, bratři, stali jste se následovníky křesťanských obcí Božích v Judsku v Kristu Ježíši. Vždyť jste přece utrpěli od svých soukmenovců totéž, co i oni od Židů. Ti zabili dokonce i

pána Ježíše a proroky a také nás pronásledovali. Bohu nejsou milí a na všechny lidi nevraží. Nám totiž zabraňují kázat pohanům, aby nedošli spásy. Tak jen stále naplňují míru svých hříchů. Ale hněv Boží, který na ně přišel, dosáhl vrcholu."

Jan vidí v nevěře podstatu hřichu: "Ježíš jim řekl: "Kdybyste byli slepí, neměli byste hřích. Nyní však pravíte, "viděť me"; proto váš hřích zůstává." (Jan 9,41) "Kdybych mezi nimi nebyl konal skutky, které žádný jiný nekonal, byli by bez hřichu, nyní i viděli (je), a (přece) mají v nenávisti i mne i mého Otce." (Jan 15,24) "Kdo v něho věří, nebývá souzen, kdo však nevěří, již je odsouzen, poněvadž neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího." (Jan 3,18)

Tak se zdá, že je vložen do rukou člověka, zda věří či nikoli, víra i nevěra je jeho zodpovědným činem. Ale to je jen jedna stránka víry.

2.2 V í r a : d a r a p ů s o b e n í B o ž í

Navenek se tedy víra jeví jako odpověď člověka na slovo zvěstování Ježíše Krista. Ale kdo skutečně věří, nepřipisuje tuto odpověď sám sobě. Víra je čin i dar zároveň.

Dnes se zdá být zvláště důležité poznat souběžnost daru a činu ve víře. Neboť v dnešním světě všechno nové vytváří člověk: přírodu technikou, životní podmínky lidí plánováním hospodářství, soužití lidí pomocí sociálních zařízení (srv. seš. 1. zvl.2.25). Zde je nasnadě vidět i víru v Krista a království Boží jako jednu možnost, které se můžeme chopit, abychom náš svět přiměřeně vytvářeli.

přesto si musí být věřící vědom toho, že vděčí za svou víru milosti Boží, působení jeho ducha (srv.kap.1). Slovo zvěstování je neseno působením ducha Kristova. Nejenže k nám promlouvá, ale též uchopí toho, který to slyší (srv.2.21). Způsobí, že slovu "věnuje sluch" a odpovídá s věřící důvěrou. Tak je víra nesena tajemstvím Kristovým, ve které věří.

2.21 Zdůvodnění víry Kristem

Jak podobně jsou slovo zvěstování a odpověď víry neseny duchem Kristovým, spatřujeme nejzřetelněji na původu církve. Jak vznikla víra, že ukřižovaný je živě přítomen a působí konečnou spásu všech lidí? Tato víra byla připravena Ježíšovým kázáním a jeho mocnými skutky mezi lidmi.

petr to vyjadřuje v kázání v domě Korneliově: "vy víte, co se dalo po celém Judsku, počínajíc od Galileje, po křtu, který hlásal Jan. Jak Bůh pomazal Ježíše Nazaretského duchem svatým a mocí, a jak on chodil, dobře čině a uzdravuje všechny posedlé od ďábla; neboť Bůh byl s ním. A my jsme svědky toho všeho, co učinil v zemi judské a v Jeruzalémě." (Sk 10, 37-39)

Leč všechny naděje, jež Ježíš vzbuzoval, byly uvedeny v pochybnost jeho smrtí (srv.seš. 7/4.1). Byla to přece nejvyšší Bohem dosazená autorita, která ho ve jménu Božím odsoudila; proti této malomyslnosti učedníků byla jejich víra založena a znovuzdůvodněna zjevením toho, který vstal z mrtvých (srv.seš. 7/4.2). Nyní věřili v jeho živě působící přítomnost pro všechny časy. Ne učedníci sami se rozhodli pro možnost, že žije a jde za svou věcí, ale on sám v nich tuto víru zbudoval svou mocnou přítomností. To má na mysli Pavel když říká: "Naposledy ze všech jako nedochůdčeti se zjevil i mně. vždyť jsem nejmenší mezi apoštoly, nejsem ani hoden se nazývat apoštolem, poněvadž jsem pronásledoval církev Boží. Milostí Boží však jsem to, co jsem, a jeho milost ke mně nebyla bez užitku. pracoval jsem zajisté víc než oni všichni, vlastně ne já, nýbrž milost Boží se mnou." (1 Kor 15,8-10)

víra tedy není předpokladem působení Kristova, ale naopak vzniká díky oživujícímu a ducha udělujícímu působení Kristovu.

Totéž platí pak i pro víru, která na Kristovo zvěstování odpovídá. Už sám fakt, že svědci zmrtvýchvstání hlásají své slovo jako slovo Boží, předpokládá jejich víryplné přesvědčení, že to není slovo lidské, nýbrž slovo nesené přítomností Kristovou a silou jeho Ducha." "M... a nemluvil jsem a nekázal jsem vmlouvavými slovy (lidské) moudrosti, nýbrž proječováním moci Ducha, a-by se vaše víra nezakládala na moudrosti lidské, nýbrž na moci Boží." (1 Kor 2,4-5) Jako se živý pán zjevoval jim, tak se dává slyšet v jejich slově. jasné světlo velebnosti Kristovy září z poselství Kristova těm, kteří se mu neposlušně nevzpírají (srv 2 Kor 4,4), protože posel - podle slov Pavlových - nehlásá sám sebe, ale Ježíše Krista, který se rozzářil v jeho srdci, aby zasvitlo "poznání velebnosti Boží na osobě Ježíše Krista" (2 Kor 4,6).

2.22 Jistota víry skrze ducha svatého

Ono světlo, vycházející z pneumatické přítomnosti Ježíšovy, osvítlí naše srdce a vzbudí víru, přemění nás vnitřně v obraz jeho velebnosti a zrcadlí v nás zpět jeho velebnost. přicházíme-li k víře, děje se v skrytu něco v nás; získáváme podíl na jeho duchu, na jeho velebnosti (srv. 2 Kor 1,22). Stáváme se "novým stvořením" (2 Kor 5,17).

Ještě silněji zdůrazňuje tuto účast na velebnosti Kristova Jan; Kdo věří, je už s Kristem vzkříšen (srv. Jan 11, 25n), má věčný život (srv. Jan 3,16).

Odkud bere víra tuto jistotu, že žije v novém stvoření, nalézají se přece uprostřed světa, který je vším jiným než dokonalým, nepomíjejícím a dovršeným; čerpá jistotu ze zkušenosti, že to právě přichází od ducha Kristova, je-li s to v takovém světě vzývat Boha jako svého Otce, může-li se mu odevzdat jako Syn (srv. seš. 8/2.22), je-li s to v takovém světě věřit celou svou důvěrou, doufáním a láskou. Kristus věřící svým duchem směřuje k dokonání, v němž žije sám.

Ještě jednou; Ne my jsme uchopili dokonání, ducha Kristova, snad tím, že jsme se rozhodli vsadit všechnu svou naději na poselství Kristovu. Spíš proto, že on nás pohnul, se otvíráme budoucímu dokonání, které nám slibuje Kristovo slovo (srv. Fil 3,12-14).

2.23 Vyvolení k víře Bohem

Nazíráno z tohoto působení ducha jeví se nově problém víry a nevíry. poslední příčina pro to, aby tento došel víry, onen však nikoli, je "úřadek Boží", vůle "povolávajícího". "Nezáleží na chtění a konání člověka, nýbrž na Bohu, který se smilovává" (srv. Řím 9,11-18). Ještě příkřeji to říká Jan: Nikdo nemůže dojít k víře v Syna, "nepřitáhne-li ho Otec" (srv. Jan 6,44). Svět totiž nemůže přijmout ducha (srv. Jan 14,17). Ježíš proto neprosí za svět, nýbrž jen za ty, které mu dal Otec, t-o jsou ti, kteří v něho věří (Jan 17,9).

Předtím jsme slyšeli, že Pavel a Jan nazývají nevíru neposlušností a hříchem a činí samotné^{ne} věřící zodpovědné za jejich postoj, zde odvozují nevíru z určitého úradku Božího a z působení jeho ducha. Obě výpovědi trvají vedle sebe. A zaměstnávaly vždy znovu věřící v průběhu dějin.

2.3 V í r a : D a r B o ž í a č i n č l o v ě k a z á r o v ě ě

Koho tento problém zaměstnává dnes a kdo by chtěl dnes dojít k vyjasnění této otázky, nebude moci pominout pokusy, jimiž se pokoušelo myšlení věřících po staletí chápat víru zároveň jako dar Boží i jako skutek člověka. Proto zde podáme historickou skicu zápasu o jedno z centrálních a současně nejhlubších tajemství víry.

2.31 Otázka u starších církevních otců

Zdá se, že v prvních staletích křesťanství neměli věřící zvláštní potíže s ohápním víry jako daru Božího a současně jako skutku vlastní svobody. Starší církevní otcové, první velcí teologové církevního starověku po době Nového zákona, zdůrazňují, že povolávající Bůh koná své a lidská svoboda též. Teprve v době sv. Augustina (354-430) došlo k vážným rozporům.

2.32 Zhstření problému v době Augustinově

Koncem 4. století vystoupil na veřejnost pelagius. Byl to zbožný mnich, který se snažil o dokonalost tvrdým umrtvováním. Učil, že je nesmysl udělovat nevinným dítkám křest k odpuštění hříchů, protože hřích může být spáchán jedine ze svobodného rozhodnutí. Kristus nás prý neosvobodil z hřichu tím, že nám získal sílu poslouchat vůli Boží. Boží vůli prý může vykonávat lidská svoboda ze sebe tehdy, když se dostatečně namáhá. Ale svobodný člověk se dá příliš lehce strhnout špatným příkladem druhých. Tu prý musel přijít Kristus, aby svým životem předvedl, jak následovat ve všem vůli Boží až do smrti a jak si tak zasloužit věčný život.

proti tomu vystoupil Augustin: Kdyby měl pelagius pravdu, nebyli by všichni lidé závislí na vykupitelské milosti, nýbrž jen slabí. Augustin učil proti pelagiovi, že člověk bez pomoci Boží milosti nemůže nic dobrého myslet a konat, protože - počínaje hřichem Adamovým - je vnitřně nakloněn ke zlému. Jen milost Boží může tento sklon přemoci a pohnout člověka k věře a bohumilému životu.

Stoupenci pelagiovi odpovídají; pak neexistuje vůbec hřích, protože přece všechno dobré i zlé konání závisí konec konců jedine na hybné síle milosti Boží, tedy na vůli Boží.

Augustin byl skutečně námitkami pelagiánů zahrán tak do úzkých, že v posledních letech života učil, že Bůh z hlediska věčnosti predestinoval jen některé, aby došli k víře a věčné blaženosti.

Církev potvrdila Augustinovo učení o hybné síle milosti, jež předchází všemu vlastnímu konání člověka, nepotvrdila však jeho pojetí o absolutní predestinaci Boží, která nezahrnuje lidskou svobodu. Tak zůstala otázka, jak působí milost, duch víry, a co činí lidská vůle, i nadále otevřena.

Učení pelagovo bylo odsouzeno na shromáždění afriké církevní provincie v Kartágu r. 416. K tomu: Neuer-Roos; Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung, str. 114. Kniha byla doporučena již v 1, sešitě.

2.33 pokus o syntézu ve středověku

pokus o řešení, které by bylo právo milosti i svobodě, přinesla teprve teologie středověku, zejména sv. Tomáš Aqinský (asi 1225-1274). Učil, že milost pozvedá lidskou schopnost vůle na úroveň nového stvoření a u tohoto jemu darovaného nového způsobu bytí může nyní člověk chtít a jednat ve směru ke Kristu, tedy ve smyslu spásy. Víra tedy zůstává činem svobodného člověka. Ale svoboda musí být předem povznesena do vyššího řádu, který započal zmrtvýchvstáním Kristovým. připomeňme si to, co jsme řekli o působení ducha Kristova; září jako světlo v srdci člověka a dává mu podíl na velebnosti Kristově. To pro Tomáše znamená: Člověk uchvácen a proměněn Kristem ve své vnitřní skutečnosti se může stát činným ve směru ke Kristu.

Leč tento výklad působení ducha nemohl natrvalo uspokojit. Neboť pozdvižení duše a vůle na vyšší úroveň bytí se vymyká zkušenosti; ve vědomém prožití víry - zdá se - jde přece jen při všem o zodpovědné konání člověka, o jeho spolupůsobení s darovanou základní milostí.

2.34 Lutherova otázka po jistotě spásy

V době Martina Luthera (1483-1546) pojal křesťany děsivý strach. V rozpadu středověkého světa a jeho řádů se cítili nejisti, vydáni na pospas. zdálo se jim, že všechny ty pro-

živané nepořádky mluví proti ochránícímu řádu spasení Božího.

Byla lidská vůle, která přece byla zapletena do neštěstí doby, ještě povznesena milostí do nadpřirozeného řádu, nebo upadl člověk už dávno svým hříšným jednáním do nepořádku smrti a prokletí? podle čeho se měla poznat milost Boží, ne-li na vlastním konání? protože vlastní nedokonalé skutky nedávaly žádnou jistotu, hleděli se lidé zajistit odpustky, poutěmi a podobnými činy jistota milosti.

Luther sám byl hluboce postižen těmito úzkostmi a nejistotami svědomí. Osvebozující poznání mu přišlo po letech utrpení při čtení místa v dopisu sv. Pavla Římanům: "neboť soudíme, že člověk bývá ospravedlňován vírou bez skutků zákona." (Řím 3, 28) Nikoli skutky nabývá člověk jistoty milosti, nýbrž pouze vírou. Snažení a dobré skutky vedou ještě hlouběji k úzkosti, protože vždy zůstáváme pozadu za vůlí Boží. Víra sama však není lidské konání, nýbrž něco, co se děje samo o sobě. Vůle je přitom zcela pasivní.

Koncil tridentský (1545-1564) trval proti tomu na tradičním učení, že víra a milost samy o sobě neospravedlňují před Bohem bez lásky a skutků, které vůli Boží naplňují.

Víra musí nabýt působnosti v lásce (srv. Gal 5, 6), bez skutků je mrtva (srv. Jak 2, 17). Milost člověka povznáší, vnitřně uschopňuje věřit a milovat, tj. plnit vůli Boží. Jestliže člověk nespolutěleskuje s milostí, odmítá ji a setrvává mimo spásu.

Koncil tedy trvá pevně na souběžnosti daru a činu. parevány jsou schopnost a síla činu; čin však musí provést vůle. Jinak přijala vůle milost nadarmo.

I Luther se chce držet bible, že po víře následuje čin. ale ten nerozhoduje o tom, stojíme-li v milosti Boží nebo ne. Čin je plodem víry, který z ní vychází jakoby sám od sebe, jestliže se člověk svěří důvěřivě milosti Boží. O spáse a zavržení rozhoduje pouze víra, která se odevzdává v pevné důvěře milosti Boží.

Dnes se nám tento rozdíl nezdá už tak velký. Možná že obě strany se prostě jen mýjely ve svém vyjadřování. Lutherovi nešlo prostě jen o to, aby zdůraznil, že milost má přednost před vším konáním člověka. To činilo tehdy učení katolické církve také. V tom nespočíval, jak se dlouho mínilo, hlavní

rozdíl. Za Lutherovým učením se skrývala spíše zcela pasto-
rální záležitost. Chtěl osvobodit křesťany od strachu, kte-
rý je ve velkém rozporu s radostnou zvěstí o milujícím milo-
srdenství Božím. K tomu už mu nestačilo vysvětlení církevní-
ho učení, že milost předchází konání člověka tím, že ho by-
testně povznáší a uschopňuje. Neboť - jak učí i koncil tri-
dentský - nemůže být toto bytostné povznesení samo zakouše-
no a jeho skutečnost mimo to závisí na lidském konání, o je-
hož spasitelném významu nelze získat žádnou jistotu. Jestli-
že však milost předchází všemu konání člověka jako dar, pak
si smí být člověk touto milostí jist. Pak může být i ve
smýšlení člověka vděčné přijímání to první, z něhož vzejdou
skutky jako znamení vděčnosti.

2.35 Nový pokus o řešení ze zkušenosti setkání s bližním

Rozhodující otázkou, jež u Luthera znovu vyvstává, zdá se
být toto: jak lze prožít a uskutečnit souběžnost daru a činu
víry v postoji víry, tj. v smýšlení věřivého? Lutherův pokus
o odpověď patrně nedosahuje plně řešení té otázky; i on roz-
lišuje dar a čin; víra přináší spásu, čin je jen následek.

Otázka, jež vyvstala u Luthera, leč nenašla plné řešení,
je pak v našem století uchopena v teologii, která byla o-
vlivněna existencialismem (seš. 4/7.5). Tato existenciální
teologie vychází z toho, že naše lidská svoboda může volit
jen mezi těmi možnostmi, které existují v dané situaci.

Tak nemá svoboda ze sebe možnost přistupovat s láskou k
uzavřenému Bohu. Tato možnost milovat Boha musí jí být na-
bídnuata. Musí být přijata, aby mohla být uskutečněna.

Už mezi lidmi můžeme druhého milovat a podílet se na je-
ho myšlenkách a cílech jen tehdy, otevře-li se, poskytne-li
přístup k svému nitru. Čin lásky přijímá tedy svou možnost
od druhého, který se otevře, dá se milovat. Je přijímání a
čin zároveň. A jen je-li tomu tak, je vskutku láska pravá.
Nechápe-li milující svůj život pro druhého také jako dar od
toho druhého, jako něco, co ten druhý umožnil, ale připisu-
je to vše jen sám sobě, nepřebývá v lásce, která "nehledá
svůj prospěch" (1 Kor 13,5) a nežije, "aby se sama sobě za-
líbila" (srv. Řim 15,1.3)

Tato souběžnost přijímání a skutků, která se projevuje i
v čistě lidské lásce, platí zvláštním způsobem pro vztah
člověka k Bohu; což nepřichází i milost Boží v Kristu k člo-

věku skrze bližního; skrze věřící, kteří vydávají svědectví o Ježíši Kristu slovem a činem? Tím, že ke mně vykoupení Ježíšem Kristem přichází v setkání s bližním, mám možnost, se pro ně rozhodnout. Možnost věřit mám tedy i ze zkušenosti v čistém přijetí. Ale přijímám tuto možnost účinně a akceptuji ji jen v činné angažovanosti své vůle a svého jednání, tedy ve víře, která se stává účinnou v lásce. To říká už pavel a toho se pevně drží i tridentský koncil.

2.36 Rozvedení: "Nadšené" nabídnutí se jako umožnění víry

Avšak stačí zkušenost, že vlastní možnost věřit a milovat je darována slovem zvěstování, svědectvím víry jiných a tím Kristem a nakonec Bohem? Fakticky se zde prožívá vlastní úkon víry jako přijatý čin. přesto se přenechává samotné lidské svobodě, aby se chopila nabízené možnosti. V předcházejícím pokusu o řešení, jak se zdá, nezůstává žádný prostor pro působení ducha Kristova na nitro člověka.

Hans Urs von Balthasar (katolický teolog, nar.1905) rozvedl tyto myšlenky dále. záleží jedině na svobodě a libovůli člověka velit mezi možnostmi, jež jsou nabízeny, tedy mezi vírou v Krista a důvěrou ve vlastní schopnosti? Tak tomu není. Lidská svoboda je vždy vnitřně uváděna do pohybu, motivována, jednou či druhou nabídkou. jedna nabídka se zdá hezčí, přitažlivější než druhá. "Milované - ať už milováno hluboce či povrchně - zdá se vždy nádherné." od nabízené možnosti musí vycházet vyzařování nebo přitahování, má-li uvést vůli do pohybu. Musí vyvolat dojem. Nabídka musí zaujmout, nadchnout, právě to je čistý dar.

Tak tomu je už při prvním setkání mezi lidmi; první jiskra lásky nebo důvěry přichází překvapivě. uvede vůli bezprostředně do pohybu. Pak teprve se může svoboda bránit, odmítat nebo na něco přistoupit.

Tak přichází i první zaujetí, dojetí, pohnutí od Kristovy zvěsti o vykoupení bez přičinění člověka. Ale přivede celého člověka k víře teprve tehdy, jestliže pronikne až k jádru osoby, jestliže se tím dá svoboda přimět k rozhodnutí.

Luther prožil toto zaujetí tak mocně, že mu angažování vůle už ani nepřišlo na mysl - tak silné bylo motivující působení osvobodivého poselství Kristova.

tridentský koncil popisuje pak toto dění tak, že ovlivňující působení velebnosti božského smilování v Kristu jakoby "proniká" až do srdce svobody tím, že vyvolá nejprve obava z trestu, pak touha po odpuštění a začínající láska k Bohu.

Kdo se více zajímá o to, jak tridentský koncil popisuje cestu k víře, nechť čte výše uvedenou knihu Neuner Roose, str. 713-16.

prožitek obrácení k víře může být u jednotlivých lidí různý. Na začátku je však vždy podněcující jiskra, která přeskakuje z Krista, a k plnosti víry patří vždy, že se svobodná vůle dostává do pohybu, který ji uchvátil.

2.37 Rozhodující ujasnění; duch Kristův jako umožnění víry

vysvětlili jsme teď obdarovávající působení ducha čistě psychologicky způsobem všech ostatních lidských rozhodnutí? Vždyť co jsme řekli, je přece v základě při každém svobodném rozhodnutí člověka, zvláště u těch rozhodnutí, při nichž jde o smysl celého života.

Je to správné a podle toho poznáme, že vlastní svobodný čin není v protikladu k daru milosti, nýbrž že lidský čin může být současně činem uvedeným do pohybu darujícím působení i činem svobodným. Není tedy vůbec žádný rozdíl mezi rozhodnutím víry a jiným lidským rozhodnutím? Je rozdíl: kdo je uchopen Kristem a s důvěrou se mu oddá, ten tím zároveň věří, že to, co ho uchvacuje a vnitřně hýbá jeho svobodou, přesahuje prožitý dojem. Neboť Kristus, přítomný v duchu svatém, žije takovým způsobem bytí, který není naší zkušenosti ještě přístupný. věřící se uvědomuje, že je uchopen a pohnut nově tvořícím a dotvářejícím duchem Kristovým. přijímá své věřící jednání z tajemství, které koření hlouběji, než kam sahá jeho zkušenost.

proto je též naplněn důvěrou, že jeho věřící jednání vede dál než tam, kde je možno rozeznat viditelný výsledek těchto skutků, totiž k dovršení světa a jeho vlastního života ve slávě Kristově.

2.38 Shrnutí: víra jako skutek darovaný Kristem

Dle toho, co bylo řečeno, můžeme - v návaznosti na myšlenky Hanse Urs von Balthasar - popsat postoj víry jako přijatý čin. Ale ten vnitřně hýbající popud, z něhož vyvěrá rozhodnutí víry, se nevyčerpává jednoduše v tom, co je zakoušeno. Jinak by nebyla přijímána jako dar živě přítomného a přece naší zkušenosti se vymykajícího Krista, nýbrž pocházela by nanejvýš z nějaké ideje ~~na~~ nebo velké osobnosti minulosti, v každém případě od skutečnosti čistě vnitrosvětské.

pravé rozhodnutí víry ví, že je podníceno a neseno působením ducha živého Krista, které přesahuje naši zkušenost.

2.4 ú k o l y

1. Čtěte texty: Mk 4,10-20 (srv. Iz 6,9n); Řím 11,7-12; Sk 7,51; Mt 23,37. Čím se vysvětluje v těchto textech nevíra většiny lidu Izraele?

2. V kterých obrazech se v Řím 8,23; 2 Kor 5,5; Ef 1,13-14 vyjadřuje náš podíl na Kristem darované skutečnosti ducha?

3. Uveďte znovu v bodech průběh zápasu kolem problému "víra jako dar a čin".

4. přečtěte si v dogmatické konstituci II. vatikánského koncilu "O Božím zjevení" článek 5. Uvědomte si na základě textu ještě jednou, které prvky určují lidskou víru.

3. ŽIVOT Z VÍRY PŮSOBENÉ DUCHEM: NÁSLEDOVÁNÍ KRISTA

Z víry vzhází jednání, ne jako samostatná odpověď člověka na dar víry, nýbrž jako jednání, jež je přijímáno v daru víry. v čem spočívá tedy to charakteristické pro jednání z víry? Obecně by se mohlo říci, že má naplnit vůli Boží. Tak to říká sám Ježíš (např. Mk 3,35). To příznačné pro křesťanskou víru se však projeví plně teprve tehdy, když se ptáme, co platí jako vůle Boží. Kdo věří v Ježíše jako Mesiáše, nechá si to, co Bůh chce, oznámit a ukázat Kristem (srv. seš 8/3). Věřící v Krista tudíž plní vůli Boží, následují-li Krista.

Už Kristus vyzýval své učedníky, aby ho následovali (srv. Mt 8,22). A prvotní církev se snažila i po velikonocích, když Ježíš mezi nimi nežil už viditelně a slyšitelně, vyhovět tomuto vyzvání. Této snahy si musíme zvlášt' všimnout, protože zde máme návod pro to, jak bylo následování Krista nově chápáno ve změněné situaci (3.1). prvotní obec byla přesvědčena, že je zmocněna k novému chápání, neboť byla přesvědčena, že v její víře byl činný sám duch Kristův.

pohled do dějin nám ukáže, že povaha i způsob následování Krista se i dále měnily (3.2). Tak přicházíme konečně k rozhodující otázce, v čem může spočívat v dnešní době charakteristikum jednání z víry. (3.3)

3.1 Následování Krista v Novém zákoně

3.1.1 Následování jako "jít za" a "jít spolu"

výraz "následovat" byl zprvu míněn v ústech Ježíšových naprosto doslovně. znamená: jít s Kristem, chodit za ním, vstoupit s ním do životního společenství. Že Ježíš kolem sebe shromažďoval učedníky, nebyla pro tehdejší dobu žádná zvláštnost. Každý židovský učitel (rabín) shromažďoval kolem sebe žáky, kteří ho stále provázeli a s ním vedli společný život. Ježíš se tedy v tomto bodě připojil k životním zvyklostem své doby. přesto vykazuje následování Krista některé zvláštnosti, jež souvisí s jeho posláním a kázáním.

Jedna zvláštnost je už v tom, že si Ježíš své žáky, resp. učedníky (řecké slovo může znamenat obojí) sám zvolil, zatím co podle židovského zvyku si žák volil svého učitele.

V jednom textu, který má jistě povelikonoční znaky, je líčeno povolání učedníků: "A když šel podél Galilejského jezera, spatřil Šimona a jeho bratra Ondřeje, jak pouštějí síť do jezera; byli totiž rybáři. I řekl jim Ježíš: "poďte za mnou, a učiním vás rybáři lidí!" A oni hned zanechali síť a šli za ním. Když kousek popošel, spatřil Jakuba, syna Zebedeova, a jeho bratra Jana, jak i oni na loďce opravují síť. A hned je povolal. Oni pak opustili svého otce Zebedea na loďce s pomocníky a odešli za ním." (Mk 1,16-20)

Ježíš volá ty, které si vyvolil, naléhavě a nekompromisně. Mají s ním zvěstovat bezprostředně přicházející království Boží.

"I povolal k sobě dvanáct a počal je posílat po dvou; dával jim také moc nad nečistými duchy. A přikázal jim, aby nebrali na cestu nic, kromě hole; ani chleba ani mošnu ani peníze do opasku a jen opánky na nohy, a aby si neoblékali dvě sukně. A řekl jim: "Kdekoliv vejdete do domu, tam zůstaňte, pokud z toho místa neodejdete. Ale které místo vás nepřijme a nebudou vás poslouchat, tam setřeste, až odtamtud budete vycházet, prach se svých nohou, na svědectví proti nim!" (Mk 6,1-13)

Protože je nedostatek času, není vhodné, jestliže někdo váhá a chce vyřizovat ještě něco jiného.

"Ježíš mu však řekl: "poď za mnou a nech, ať mrtví pochovávají své mrtvé!" (Mt 8,22)

Kdo následoval rabiho jako žák, měl cíl stát se později sám učitelem. U Ježíše tomu bylo jinak. Ježíš váže své učedníky na svou osobu.

"Není učedník nad mistra, ani služebník nad svého pána. Postačí učedníku, aby byl jako jeho mistr, a služebník jako jeho pán." (Mt 10,24-25)

Učedník má nést osud svého mistra až do smrti. Očividně chápe Ježíš své učení, totiž zvěstování nyní se blížícího království Božího, jako učení s definitivní platností, nad které už není k učení nic nového.

3.12 Následování jako "napodobení"

Ježíš sám dělal pravděpodobně rozdíl mezi těmi, které povolal k následování, a těmi ostatními, kteří mu uvěřili a

byli mu oddáni. v prvoctní církvi se stává ponenáhlu každý křesťan učedníkem (srv. Sk 11,26). U Jana lze poznat, že "následovat" a "zůstat u Ježíše" značí tolik, jako věřit v něho jak v Syna seslaného Bohem a žít podle jeho příkladu.

V době povelikonoční nebylo možno chápat následování jako prostorově konkrétní činnost. Nebylo už možno se přidat k pozemskému Ježíši. Co zůstává, je život Ježíšův jako vzor a norma. Z následování se tedy stává napodobování.

Tak již u Pavla: "Te smýšlení mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši!" (Fil 2,5) "Každý z nás se snaž prospět bližnímu k (jeho) dobru, aby (jej) vzdělal; vždyť i Kristus hleděl prospět ne sám sobě..." (Řím 12,2-3) "Napodobujte tedy Boha jako jeho milované děti a žijte v lásce, jak i Kristus nás miloval a vydal sám sebe za nás v obět, a to v obět krvavou, Bohu velmi příjemnou." (Ef 5,1-2)

Co je zvlášť hodno napodobení na životě Ježíšově? Je to jím osvědčená láska. "Příkázání nové vám dávám, abyste se navzájem milovali, jako já jsem milovat vás, abyste se i vy milovali navzájem." (Jan 13,34) "Z toho jsme poznali lásku (Boží), že on položil svůj život za nás. Také my máme za bratry život položit. (1 Jan 3,16)

Napodobení Krista v jeho utrpení na kříži se stalo zvláště akutní za pronásledování. Jak je mučednictví Štěpánovo líčeno nepochybně podle vzoru utrpení Kristova (srv. Sk 7,60). Ale i ve všedním životě jde o to, vzít na sebe kříž, např. to platí pro otroky vůči svým náladovým pánům (srv. 1. Petr 2,18-21). Evangelista Lukáš připojil pak k synoptickému slovu Ježíšovu o nesení kříže slovo "denně" (srv. Lk 9,23 s Mk 8,34 a Mt 16,24).

Čím více vyhasíná očekávání bezprostředního návratu Kristova, tím víc se zaměřuje pozornost - jak možno z uvedeného poznat - na realizaci následování Krista ve všedním životě, který v obojí pokračuje vzdor Kristově oslavě a působení ducha. Bezprostřední a konečné přimknutí k ~~království~~ blízkému království Božímu, k němuž Ježíš vyzýval, se musí osvědčit v situacích konkrétního všedního dne.

3.2 Následování Ježíše Krista v proměně dějin

podstatou Ježíšova života, který víra napodobuje, bylo poslání Otcevo "hledat a zachránit, co bylo ztraceno" (Lk 19,10). víra je tedy následování Krista jen tehdy, svědčí-li světu o důvěře v Boží lásku, naději v království Boží a usiluje-li o toto království Boží.

Vpravdě, vpravdě pravím vám; kdo věří ve mne, bude i on činit skutky, které já činím; ano, ještě větší než tyto bude činit, neboť já jdu k Otci." (Jan 14,12)

Svět však, do něhož je seslána víra následující Krista, se mění v průběhu dějin (srv. seš 1/2.25 a seš 2/2.1). Tak nemůže mít tutéž podobu ani následování Krista, která má právě dosvědčit kristovo poslání v různých dobách. Následování Krista nespočívá proto v doslovném napodobování života Ježíšova, jak je zaznamenán evangelisty. Vyžaduje spíše onu bdělou víru, která dbá na znamení doby, snaží se tato znamení vyložit podle Boha a právě tím naplňuje poslušnost vůči Ježíši. Ujasněme si to na stručném pohledu do dějin.

3.21 Mravní vzor v pohanském okolním světě

prvotní křesťanské obce musely mít pocit, že jsou cizími tělesy ve společnosti, jež je obklopovala. Byly vytrženy ze života židovských obcí. V římské říši byly považovány za podezřelé sekty. Nemohly Krista dosvědčit tím, že by přispěly pomocí k nejlepšímu vývoji tehdejší společnosti. K tomu nebyly připuštěny. Svědectví o vykupitelské moci kristově mohlo být dáno bezvadným životem v protikladu k nepravostem pohanů.

"Toto tedy pravím a zapřísahám vás v pánu, abyste nežili tak, jak i pohané žijí podle své převrácené mysli. Jsou v myšlení zatemněni a od života v Bohu odcizeni pro nevědomost, která je v nich pro zatvrzelé jejich srdce. Oni otupěli a oddali se sami chlípnosti a hověli všeliké nečistotě v nenasytné žádostivosti. Vy jste se však nenaučili tak (znát) Krista. Vždyť jste o něm uslyšeli a o něm byli tak poučeni, jak je pravda v Ježíši, že (totiž) máte svléci se sebe starého člověka s dřívějším způsobem života, který hyne svými tělesnými chutími, a obnovit se ve svém duchovním smýšlení a obléci člověka nového, stvořeného podle Boha v pravé spravedlnosti a svatosti." (Ef 4,17-24)

Křesťané měli být "bezúhonní a čistí... neposkvrněné děti Boží uprostřed nešlechtného a převráceného pokolení".

(Fil 2,15) proto musely obce dbát na to, aby se těžké mravní prohřešky trestaly a ve zvláštních případech aby byli hříšníci vyobcováni. Byla tu snaha dopomoci křesťanům k takovému proměnění života, že by se odlišovali od ostatních lidí.

3.22 Následování kříže v "křesťanském impériu", v pokřesťaněném státě

Situace se změnila, když bylo křesťanské náboženství uznáno státem a dokonce se stalo náboženstvím říše. Mravný život už nebyl něčím odlišujícím, byl v mnohém společným cílem církve a státu. podstatným úkolem křesťanů bylo udržovat pokřesťaněný svět otevřený pro jeho cíl, království Boží. jako rozhodující forma následování Krista mohl proto nyní platit jen přemítavý život v ústraní, život, který prohlédl křesťanský svět až k věčnému prototypu a cíli: k oslavenému Kristu na nebi. Čím více se pozemská církev odívala světskou mocí a nádherou a čím více ji chápala jako zpodobení nádhery oslaveného Krista na této zemi, tím více se musela víra bránit proti unáhlenému, bezproblémovému ztotožnění křesťanského světa s královstvím Božím. víra musela uvážit a ukázat, že vznešenost Kristova a království Boží je třeba hledat a nalézat právě tak, že se jde ve stopách chudého a trpícího Ježíše na jeho cestě poslušnosti. odřeknutí se tohoto světa v následování chudého a pokorného Ježíše, zbožné ponoření se do jeho hořkého utrpení, bylo živým svědectvím, působivou mocí pro tento svět obrácený na křesťanství.

Dnes je snadné vyslovovat soud, že tento křesťanský postoj nevykonal nic, aby osvobodil člověka od životních běd. středověk měl zajisté zařízení k péči o nemocné a pomoci chudým. Ale protože se díval na základ společenského řádu jako na řád daný Bohem, mohlo sotva dojít k hlubokým změnám poměrů. tak spočívala největší služba víry i pro ty, kteří trpěli nouzí, v tom, nazírat dané sociální poměry v sepětí se spásnými Božími úmysly, což bylo nejzřetelnější vyjádření v utrpení Kristově. Z toho čerpali lidé sílu brát bídu zdejšího života oddaně a snášet ji trpělivě, aniž upadli do zoufalství.

Kromě toho však existovaly už ve středověku vzpoury a hnutí, která se snažila radikální kritikou stávajících po-

měří uskutečnit následování Krista. Tak už lze zjistit sociálně revoluční a demokratické tendence, jež se odvolávají právě na poselství Ježíšovo.

3.23 Důvěra ve spásu v dobách zvrátů a úzkosti

Nové situace vznikly, když se rozpadly společenské řády středověku. Zbožným se tak zdálo, že se moudré boží vedení vzdaluje od světa. Rozklad byl pro ně znamením blížícího se hněvivého soudu, konce světa. Křesťanů se zmocnil nezdramý strach. Podstatný úkol věřícího následování Krista spočíval nyní v tom, aby i v tomto strachu a zoufalství "vzdorovitě" - jak řekl Luther - setrval v důvěře v Boha, která přináší spásu právě tehdy, kdy se zdá vše ztracené. To učí pohled na utrpení Kristovo; v ztroskotání kříže, v krajní opuštěnosti a obavě, zjevuje Bůh svou lásku k lidem a dává jim spásu.

3.24 Vědomí závislosti v soběstačném světě

Ale brzy ukázal svět novou tvář, utvořenou tvůrčím šlo-
věkem mohutností silné lidské osobnosti (srv. seš 1/2.22, 2.25 a častěji). Novodobý člověk vzal svůj osud do vlastních rukou. Octl se v nebezpečí, že bude důvěřovat více svému rozumu a své obratnosti než víře v Krista. Tak se musela vá-
ra v této době pokusit přesvědčit lidský rozum, že si sám nestačí. To se dělo tím způsobem, že se poukazyvalo na zkušenosti vnitřního života člověka. Ve vnitřním životě posti-
tuje člověk přes výkony svého rozumu hlubokou závislost na nadpozemském Bohu a nevymýtitelnou touhu po jednotě s ním. Tak byl spatřován podstatný prvek následování Krista v pěstování tohoto náboženského cítění. Možná, že se ale víra při tom příliš dlouho omezila s odvoláním na Krista na pou-
ze kritický postoj vůči tendencím a životnímu pocitu novodobého člověka.

Tak spolupůsobilo poselství Kristovo na velkých společenských změnách novověku - na francouzské revoluci, industrializaci, dělnickém hnutí - jen nepřímě. Neboť ideály francouzské revoluce "volnost - rovnost - bratrství", jakož i boj o právo vykořisťovaného dělníka o jeho lidskou důstojnost ukazují zpětně přece na vliv křesťanské lásky k bližnímu s jejím respektem k důstojnosti každého jednotlivého člověka. Je zdrcující, že tyto ideály byly namnoze prosazovány a hlá-
sány v boji proti křesťanství a církvím. Zřejmě nesvědčila víra o Kristu tak, aby mohly být nejhlubší požadavky fran-

ouuzské revoluce (které byly ve svém historickém uplatnění ovšem často zatemňovány) poznány jako požadavky křesťanské. Nám ale nejde o to hledat viníky a obžalovávat je, když je beztak těžké posuzovat dřívější historická rozhodnutí. My se však musíme s tím větší bdělostí tázat na úkol, který ukládá následování Krista dnešní víře.

3.3 Následování Krista dnes

ptáme-li se na to, jak by mělo vypadat následování dnes, jde především o to, sledovat pozorně situaci dnešního lidstva. (Tento úkol měly zejména sešity 1-5.) Omezíme se zde, jako už při našem pohledu do dějin, na všeobecnou situaci, která se nějakým způsobem dotýká všech křesťanů a na kterou by tedy i všichni křesťané měli nakonec najít společnou odpověď víry.

Uvnitř této všeobecné situace stojí ovšem každý křesťan ještě ve vlastní situaci, např. v rodině, v povolání, v polit. životě. Ano, stojí v individuální a vlastně neporovnatelné situaci svého jedinečného a nezaměnitelného života (srv. seš. 2/1.2). Musí najít a uskutečnit svůj zcela osobní způsob následování Krista odpovídající těmto situacím.

3.31 Následování jako odpovědnost za budoucnost

Žijeme v době, která se rozvíjí. Technika a společensko politická organizace změnily mnohé životní podmínky lidí a mění je i nadále. Tak poznáváme ve světě dneška a v jeho daných skutečnostech namnoze dílo člověka. Z toho lze vydedukovat; člověk má zodpovědnost za vzhled světa a budoucnost lidstva.

Křesťané nejsou vyňati z této odpovědnosti. Nežijí jako izolovaní cizinci ve společnosti jako v prvětních dobách a také společnost a křesťanské věřící společenství netvoří jednotu, jako tomu bylo ve středověku. Křesťanské obce tvoří v dnešní společnosti jednu skupinu vedle jiných. Žijí, jak se tomu dnes říká, v pluralitní společnosti.

3.32 Utváření společnosti^z křesťanského podnětu

Jaký úkol má nyní víra, která následuje Krista, zvláště ve společném snažení lidí o budoucnost světa? V zásadě na to není těžké odpovědět. Víra spoléhá na budoucí možnosti

Boha, které plánující a tvořící člověk nemá dnes ani kdy jindy k dispozici. Víra však také ví, že budoucnost Boha se chce prosadit a uskutečnit v dějinném jednání lidí. Tak se chápe možnosti snažit se o lepší, člověka důstojnější budoucnost, které se dnes nabízejí. Ba vydává v dnešním lidstvu zvláštní svědectví o Kristu, o jeho pokračujícím působení, přinese-li nové iniciativy a nové myšlenky pro společnou práci na budoucnosti lidstva a jeho světa.

Společenská aktivita křesťanů, které ke k tomu zapotřebí, se však - viděno z vnějšku - neliší podstatně od aktivity zájmových skupin. Neboť všem lidem, kteří to myslí vážně, jde dnes o budoucnost lidstva. Člověk nemusí být křesťanem, aby protestoval a agitoval proti stávajícímu společenskému pořádku, který se konzervuje a je spokojen sám se sebou. Kdyby však šlo jen o toto, bylo by možno se zříci nálepky následování Krista.

3.33 příspěvky k utváření budoucnosti z křesťanské odpovědnosti

Avšak jakými možnostmi přispívá křesťanská víra, aby znamenaly pravou službu Krista v tom, oč se snaží také všichni ostatní? Na tuto otázku není nednoduchá odpověď. A nelze na ni odpovědět jednou pro vždy.

- předávání vlastních myšlenek

Jestliže se příspěvek křesťanské víry k vytváření světa osvědčí jako plodný, stává se podle okolností majetkem všech.

Mysleme např. na lásku k bližnímu, která byla v novověku přijata jako ideál i těmi, kteří už živého Krista nenásledují.

V tom se právě projevuje pravá služba lidstvu v následování Krista, že si křesťan neponechává to své pro sebe, nýbrž neustále to předává dál. Nejde o vlastní slávu, nýbrž o „véo Kristovu“, o příchod království Božího, o dovršení lidstva a světa.

- fantazie vedoucí nad to, co již bylo dosaženo

Křesťan by se měl vyznačovat zvláštní mírou fantazie. V důvěře ve větší možnosti Boha, jak se projevily ve zmrtvýchvstání Krista, by měl překročit daný možný cíl, který dnes všem tane na mysli, a trvale hledat další možnosti, aby realizoval vlastní podstatu poslání Ježíšova.

Mnozí považují dnes v Latinské Americe násilnou revoluci za jediný prostředek k zlepšení poměrů. Křesťanské víře by příslušelo, jelikož je vázána příkladem Kristovým, zkoušet vždy znovu nové druhy nenásilných revolucí. Násilná opatření jsou vždy znakem člověka, který nepochybuje o žádné jiné možnosti než té, jejíž účinnost se mu zdá bezprostředně zřejmou.

- iniciativa ke spolupráci

Dále zajisté patří k podstatě křesťanské víry - bohužel ne vždy v praxi - zvláštní tolerance ve spolupráci s jinými programy budoucnosti. protože věřící ví, že Bůh může působit ve všech lidech, musí být ochoten a ochopen zachytit a spolu nést to, co v ostatních programech ukazuje cestu dopředu. Zvláštní příspěvek křesťanské víry spočívá právě v tom, přivést různé směry k přátelské spolupráci.

Tak může křesťan, protože důvěřuje v působení Boha na člověka, pomoci zabránit nebezpečí, které se snadno dostavuje při konkurenci různých návrhů na blaho lidstva, totiž zabsolutizování vlastního programu. Kdo totiž, spoléhaje pouze na svůj rozum, je přesvědčen, že jen jeho vlastní program vede k lepší budoucnosti, musí spatřovat v každém jiném programu nebezpečí pro budoucnost. Tak ohrožují různé směry budoucnost právě tím, že se potírají, ačkoliv jim všem jde o tuto budoucnost.

- angažovaná kritika

Následování Krista nás dále zavazuje k tomu, abychom překročili každý konkrétní program budoucnosti a postavili se k němu kriticky. Žádnému ze stávajících směrů se nemůže křesťan zcela upsat, protože žádný lidský program a žádné lidské konání samo o sobě nemůže zjednat Boží budoucnost, spásu, dovršení. To však nesmí znamenat nedostatek aktivní angažovanosti. "všechno však zkoušejte, dobrého se držte!" (1 Sol 5,21) to znamená, že křesťan musí vše měřit požadavkem a příslibem budoucího a již přítomného království Božího.

3.34 Utváření budoucnosti z možností Boha

Z tohoto hlediska se snad uka zují ještě hlubší úkoly a zvláštní ráz důvěřivého následování Krista v dnešní době. Křesťan věří, že v Ježíši Kristu nastalo zdokonalení světa, které naší zkušenosti, plánování a utváření světa není ještě přístupné, ale zasahuje již do naší doby a do naší historie. Je zvláštním úkolem a možností křesťanů působit, aby toto dovršení mohlo v puchu svatém zasahovat do světa.

- v účasti na dovršení Krista

Křesťan je křtem spojen se zmrtvýchvstalým pánem, v němž už nastalo dovršení. Účastní se večere páně, účinné připomínky smrti a zmrtvýchvstání Kristova. Otevírá se v modlitbě a meditaci této zvláštní skutečnosti, to vše koná a má konat nejen pro sebe, nýbrž jako úd církve pro svět a jeho budoucnost. Neboť církev je účinným znamením dokonalé a dovršující se spásy Boží v tomto světě, proto může věřící doufat, že jeho činnost povede dál, než sám může dohlédnout.

- v účasti na bezmocnosti Kristova kříže

Z tohoto vědomí o již přítomném dokonání svět a se křesťan nedá přemět neúspěchem nebo bezmocností vůči rozbíječským a budoucnost ohrožujícím mocnostem k rezignaci nebo k pošetilým neuváženým činům. věří, že jeho bezmocnost může být účastí na bezmocnosti kříže. proto neustává v bezmocnosti kříže pro sazovat lásku Kristova k lidem, i když to stojí vlastní život. K tomu neuschopňuje pochopení a plánování. Neboť dle jejich měřítek takový postoj nic nevynáší. Je smysluplný jen proto, že věřící ví, že je nesen působením ducha Kristova, které také a právě neúspěšností kříže vede k slávě dokonání.

Ovšem tato svrchovaná forma následování je i pro živou víru něco, o čem může jen doufat, že jí bude k tomu dána síla, bude-li od ní vyžadována.

3.4 Ú k o l y

1. Jaké zvláštnosti vykazuje povolání Ježíšových učedníků na rozdíl od vztahu učitel - žák u soudobých židovských rabínů?
2. Jak se chápalo následování Krista v době pozemského Ježíše a v době povelikonoční?
3. Na čem závisí zvláštní povaha následování v jednotlivých historických epochách?
4. Co lze na základě toho, co bylo řečeno, označit jako zvlášť důležitý požadavek následování Krista dnes? Jak lze charakterizovat v jednotlivostech povahu následování Krista, která z toho vyplývá?